

լուն, ու անոնց ժառանգական կազմութեան կարծիքներուն համար: Այս ճիւղաւորութեանց համաձայն՝ Յեղը բնական, պատմական և քաղաքակրթական տարր ու երևոյթ է: Այս երեք գլխաւոր պայմաններու մէջ է ընդհանրապէս որ կը գնահատուի Յեղի արժէքը:

Առանց բնականի Յեղը չէր կրնար գոյութիւն ունենալ, առանց պատմականի չէր կարող կազմուիլ, և առանց քաղաքակրթութեան չէր կարող շարունակել իր զարգացական կեանքը ինչ չափով ալ լինի:

Յեղերու գոյացութեան, կազմութեան ու զարգացման տարբերութիւնները կը կայանան անոնց այս շրջաններէն որոշ չափերով ու որոշ զանազանութեամբ անյնկուն մէջ. ասով է որ պատմութիւնը մեզ կը ներկայացնէ մեռած ցեղերը, ցեղերը որոնք կը պահպանեն դեռ իրենց կենդանի գոյութիւնը, ու ցեղերը որոնք իրենց զարգացական աստիճաններով ու դրութեամբ կը տիրեն ու կ'ապրին երկրագնդի մակերևոյթի այս ու այն մասերը, և կ'առաջդիմեն աստիճանաբար տիրական դառնալու, քաղաքակրթութիւնը մղելով առաջ ու դէպ առաջ:

Յառաջդիմութիւնը հասկցուած է սահման առ սահման, մարդկութեան պատմութիւնը այդպէս է ցոյց տուեր, և ընկերաբաններու ու մարդկութեան պատմագէտներու ընդհանրութիւնը այդպէս կ'ըմբռնէ:

Ասոնցմէ մէկը Թայօրը, կու տայ անոր ձևակերպումը. «Յառաջդիմութիւն, անկում, վերակենդանութիւն, վերածնում, ձևատացում՝ Քաղաքակրթութեան բարդ հիւսուածով ցանցի օղակներն են, և որոնք կը պարզեն ինչպէս կ'ըսէ Լիւպօք «Եթէ մարդկային պատմութիւնը եղած չը լինէր մշտական յառաջդիմութիւն մը, այս յառաջդիմութիւնը եղած չէր լինէր համայնարձային. որովհետեւ նա պատշաճ է որոշելու ալլաւետուած (dégénérées) ցեղերը (անոնք որ կ'անհետանան), անւառթ ցեղերը (les races stationnaires)՝ (որոնք չեն աճիր) և Յառաջդիմութեան մէջ եղող ցեղերը (les races en progrès), (որոնք կ'աճին նկատելի կերպով:))»